

מבט אזורי-מדיני על המערכה בעזה

המערכה בעזה אינה סכסוך מקומי. אמנם הלחימה מתרחשת באזור גיאוגרפי מצומצם, אך קיימת סכנה שהיא תתלקח למערכה אזורית, ובכל תרחיש סיומה ושאלת "היום שאחרי" יתגבשו תוך כדי מעורבות משמעותית של ארה"ב ושל השחקנים האזוריים. ישנה חשיבות רבה להכיר ולהבין את יחסן של המדינות באזור כלפי המערכה בעזה, את האינטרסים, הרגישויות והיכולות של כל שחקן רלבנטי, ולהכיר את הפעולות השונות שכל אחד נוקט בהן. בקובץ זה תמצאו ניתוחים קצרים מאת מומחי מיתוים, המציגים בקווים כלליים את המבט האזורי על המערכה בעזה כפי שהוא מתפתח יחד עם הארועים השונים, כמו גם עקרונות מנחים למדיניות-החוץ האזורית של ישראלית. על מנת לקבל את מלוא התמונה, כדאי לעקוב אחר סדרת הפרסומים המלאה של המבט האזורי-מדיני על המערכה בעזה.

שבוע רביעי למלחמה

מבט אזורי - ד"ר רועי קיבריק:

השבוע הרביעי למלחמה אופיין בפתיחתה של פעולה קרקעית משמעותית של צה"ל ברצועה ועלייה בכמות הנפגעים בעזה. התמונות מעזה פגעו בלגיטימציה הציבורית לפעולות ישראל ברצועה, והביאו ללחצים גוברים מצד הציבור כלפי ההנהגות במדינות המזרח התיכון ואירופה.

מדינות האזור עשו מאמצים למנוע מהמערכה בעזה להפוך למערכה אזורית. הן פועלות להשגת הפסקת אש והכנסת סיוע הומניטרי לעזה, תוך כדי הדגשת פתרון שתי המדינות כיעד אליו יש לשאוף. מאמצים אלו באו לידי ביטוי גם בפגישה שנערכה בעמאן בין שרי החוץ של מצרים, ירדן, איחוד האמירויות, ערב הסעודית וקטר, וכן נציג של הרשות הפלסטינית, ומזכיר המדינה האמריקאי בלינקן.

בינתיים המערכה הצבאית נשארה ממוקדת בעזה. נסראללה הדגיש בנאומו כי המלחמה היא מאה אחוז פלסטינית. אולם המתיחות הגוברת בגדה המערבית, התקריות המתמשכות בגבול הצפון, והחות'ים ששיגרו מתימן מספר תקיפות לעבר ישראל, ממשיכים לאיים בזליגתה של המערכה לכלל האזור.

עד כה, ישראל בחרה שלא לקחת חלק במאמצים אזוריים לקידום תכלית מדינית זו או אחרת. ישראל מתמקדת בניסיון להאריך את משך הפעילות העצמאית שלה בעזה, ונהנית ממעטפת מדינית וצבאית אמריקאית לשם כך, ואין היא עסוקה ברתימת מדינות האזור לקידום מהלכים מדיניים ארוכי טווח. בהיעדר נכונות לקדם פתרון מדיני לסוגיה הפלסטינית, נדמה כי נתיב הפעולה של גיוס תמיכת מדינות הנורמליזציה ומדינות השלום הוותיקות לפעולה משותפת נגד החמאס ואיראן אפילו לא נשקל.

מבט על מצרים - פרופ' אלי פודה:

מצרים ממשיכה להיות מעורבת בכל הגזרות המדיניות של המלחמה: ניסיונות להביא לרגיעה; קידום סיוע הומניטרי לעזה; ומשא ומתן לגבי שחרור החטופים. בזירה הראשונה מצרים יזמה ועידה בינלאומית ב-21 באוקטובר (שנקראה "ועידת קהיר לשלום"), בהשתתפות כ-12 ראשי ממשלה ושרי חוץ ממערב אירופה והעולם הערבי, בניסיון ליצור קונצנזוס בינלאומי באשר לסיום המלחמה וגינוי הניסיונות ליישב פליטים פלסטינים בסיני. אולם, חילוקי דעות בין המשתתפים באשר לנוסח ההודעה הביאו בסופו של דבר לפרסום הודעה של ממשלת מצרים בלבד, אשר קראה, בין השאר, לעצור את המלחמה והזהירה מאסון הומניטרי. ההודעה גם קראה לפעול בטווח הארוך להקמת מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות 1967 שבירתה מזרח

ירושלים. שר החוץ המצרי נטל חלק גם בוועידה שהתקיימה בעמאן ב-4 בנובמבר, בהשתתפות מזכיר המדינה האמריקני אנתוני בלינקן ושרי החוץ של ירדן, איחוד האמירויות הערביות, ערב הסעודית וקטר ומזכ"ל אש"ף, וזאת במסגרת ניסיונותיהן להביא להפסקת אש במלחמה ולהגדלת הסיוע ההומניטרי.

בזירה אחרת מצרים פועלת להגדיל את הסיוע ההומניטרי לעזה דרך מעבר רפיח. סיוע זה החל להגיע רק ב-21 לאוקטובר, לאחר שנקבעו הכללים להכנסתו, כך שלא יגיע לחמאס. לא-סיסי חשוב במיוחד להפגין כי מצרים פועלת ככל יכולתה, בעיקר תוך כדי תיאום עם ארצות הברית, להעניק סיוע לפלסטינים בעזה, זאת תוך כדי הדגשה שמצרים לא תקלוט פליטים פלסטינים בשטחה. סוגיית יישוב פליטים בסיני הינה רגישה מאוד במצרים, וישראל צריכה להימנע מהתבטאויות המרמזות על כוונה כזו.

בזירה הבילטרלית של יחסי ישראל-מצרים, יש לשים לב גם להתפתחויות בזירת יחסי האנגריה. לאחר שההפקה משדה הגז "תמר" הופסקה בשל המלחמה, הזרמת הגז מישראל למצרים פחתה בכ-80 אחוזים, והחמירה את המחסור במצרים.

מבט על ארה"ב - נדב תמיר

שר החוץ האמריקאי, בלינקן, הגיע לארץ בפעם השלישית מאז תחילת המלחמה והפעם הגיע איתו ג'ק לו השגריר האמריקאי החדש שאושר סוף-סוף בסנאט. התמיכה שמעניקה ארה"ב לישראל, מדינית וביטחונית, עצומה, היא מגיעה בזמן קשה ביותר לישראל והיא מאפשרת לאמריקאים מנופים על קבלת ההחלטות הישראליות. הדרישות האמריקאיות: לכבד את הדין הבינלאומי בזמן לחימה, להבטיח סיוע הומניטרי לאזרחים ברצועה ולחזק את הרשות הפלסטינית בגדה המערבית.

ביידן הבטיח סיוע ביטחוני דחוף בהיקף של 14 מיליארד דולר וכבר אחראי לאספקת חלק ניכר מ-3,000 טונות של ציוד לחימה שהגיעו לארץ ברכבת אווירית וימית מאז החלה המלחמה בעזה. ישנם קשיים באישור הסיוע משום שיו"ר בית הנבחרים החדש הפריד אותו מהחבילה שביידן הגיש לקונגרס שכוללת גם סיוע הומניטרי וסיוע לאוקראינה. בסנאט בו יש רוב דמוקרטי יהיה לרפובליקנים קשה להעביר סיוע בנפרד מהחבילה שביקש הנשיא.

האמריקאים דרשו - וקיבלו - את שחרור כספי קיזוז המסים שהקפיא שר האוצר, בצלאל סמוטריץ'. בשלב שני, כמעט מייד, הם מצפים מנתניהו לשוב ולתמוך ברעיון שתי המדינות ולקדם מהלכים שיסייעו בכך מול הגדה. יש דאגה גוברת בממשל מהמציאות בגדה המערבית, בדגש על העלייה במקרי אלימות של מתנחלים קיצוניים נגד פלסטינים, והניסיונות של סמוטריץ' ושותפיו הפוליטיים להחליש את הרשות.

הסוגייה ההומניטרית בעזה מייצרת לחץ פנימי בארה"ב ובקרב השותפות של ארה"ב באירופה ומחייבת את ביידן למצוא לה פתרון מהיר. הפסקת אש הומניטרית אינה סיוע המלחמה אבל דרך לאפשר להקל על הלחץ ולסייע בשחרור החטופים. לבקשת ארה"ב, ישראל אפשרה השבוע הכנסת אספקה הומניטרית בהיקף נרחב יותר לדרום הרצועה. הנשיא ביידן מביע תמיכה באפשרות של הפוגה בלחימה, "כדי להוציא את החטופים החוצה".

לצד הרצון לקדם הפוגה בלחימה, בלינקן צפוי לשאול את נתניהו על "אסטרטגיית היציאה" של ישראל מן המלחמה. ממשל ביידן מעוניין לבחון את העברת השליטה בעזה לידי הרשות הפלסטינית בתום המלחמה, בתמיכת קואליציה של מדינות ערביות שיסייעו לה. בלינקן אמר בנאום בפני הסנאט האמריקאי כי הוא לא בטוח שהרעיון בר-ביצוע, אך ציין כי יש לבחון אותו לעומק ולנסות לקדמו.

אחרי המלחמה לא רק פניה של עזה ישתנו, המזרח התיכון כולו עשוי להידרש למפה מדינית חדשה שתיגזר מתוצאותיה של המלחמה. בשרטוטה של מפה כזאת יהיה לארה"ב תפקיד מרכזי, והיא תזדקק למנות גדושות של לגיטימיות כדי שתוכל למלא תפקיד זה. התייצבותה המופגנת לצד ישראל, הסיוע הצבאי והכספי שהיא מעניקה לה, הגיבוי המדיני וההזדהות האישית של ביידן, הם מנוף עוצמתי שעל ארה"ב להשתמש בו כדי שתוכל לגייס לצידה קואליציה ערבית שתהיה נחוצה לשליטה זמנית בעזה ומהלכים מדיניים עתידיים.

מבט על ערב הסעודית – שירי פיין גרוסמן

ערב הסעודית היא מדינת מפתח במאבק הבין-מעצמתי אשר נמצא ברקע המערכה המתנהלת בעזה. שר ההגנה הסעודי ואחיו המלא של יורש העצר הסעודי, ח'אלד בן סלמאן, ערך ביקור בזק השבוע בווינגטון, אגב דיווחים על חידוש העימותים בין ערב הסעודית לכוחות החות'ים שהובילו למותם של ארבעה חיילים סעודים. דיווח זה מצטרף לדיווח כשבוע קודם כי ערב הסעודית יירטה את אחד מטילי השיוט ששיגרו החות'ים לעבר ישראל ב-25 באוקטובר. עצם הביקור מלמד על חשש הולך וגובר של הסעודים להתפתחותה של מלחמה אזרית ולקריסת המאמצים להביא לסיום מלחמת האזרחים בתימן.

בציף שפרסם שר ההגנה לאחר פגישתו עם היועץ לביטחון לאומי ג'ייק סאליבן הדגיש ח'אלד בן סלמאן את הצורך בהשגת "הפסקת אש בעזה, הגנה על אזרחים ומעבר ציוד הומניטארי, לצד חידוש תהליך השלום". כמו כן, ציין את המאמץ הסעודי ל"סיום המשבר בתימן והשגת שלום". בהודעה לתקשורת שפורסמה בעיתונות הסעודית דובר בעיקר על מערכת היחסים בין המדינות והצורך בהידוק שיתוף הפעולה הביטחוני. לעומת זאת, העיתונאי הישראלי ברק רביד פרסם השבוע כי אחד ממסריו של שר ההגנה היה רצונם של הסעודים להמשיך במאמצי הנורמליזציה.

חשוב להזכיר כי העסקה בין ערב הסעודית לארה"ב נוגעת בראש ובראשונה לביטחונה של ערב הסעודית. ברור כי הסעודים רואים את המתקפה הרצחנית של החמאס ומודאגים לא רק מהדרדרות האזור למלחמה אזרית, אלא מכך שארגוני טרור אחרים, כגון החות'ים ילמדו את תורת הלחימה שהפעיל החמאס ויפעילו זאת נגד ערב הסעודית ויתר מדינות המחנה המתון. ארצות הברית, אשר משוכנעת כי המגעים לנורמליזציה היו בין הסיבות העיקריות לבחירת עיתוי מתקפת הטרור של ה-7 באוקטובר, מבינה כי לערב הסעודית תפקיד חשוב במאבק בין המעצמות ולכן מנסה לשדר לציר איראן-רוסיה-סין כי הניסיון לחבל בעסקה בינה לבין ערב הסעודית, הכולל גם נורמליזציה עם ישראל, ייכשל.

יש לקוות כי עוצמת האיום האיראני, באמצעות גרורותיו ובראשם החות'ים ששבו לתקוף את הסעודים, וכן התמיכה הרוסית בחמאס הדליקו נורה אדומה אצל הסעודים שהביאה אותה לסמן לאמריקנים ולאזור כולו כי השאיפות האיראניות לתקוע טריז בין ערב הסעודית לישראל (ולמעשה בין ערב הסעודית לארה"ב) אכן נכשלו. ישראל נמצאת במלחמה והקשב לתכנון מדיני-אסטרטגי נמוך, אך הוא חייב להיעשות ביתר שאת על מנת להשיג את היעדים הצבאיים – וגם להכין את התשתית לזירות הנוספות שסביר כי יתרחבו ככל שנמשיך להלום בחמאס.

מבט על אירופה - ד"ר מאיה שיאון צדקיהו:

השבוע הרביעי למלחמה ממשיך את מגמת ההתחזקות של המחנה הפרו-פלסטיני בקרב המדינות באיחוד האירופי. העמדה הרשמית של האיחוד האירופי היא עדיין שזכותה של ישראל להגן על עצמה, תוך גינוי כללי של הפעולה הנפשעת שביצע חמאס. אולם, הדגש הוא שעל ישראל לעשות זאת לפי המשפט הבינלאומי, והביקורת על מות אזרחים ברצועה נשמעת חזק יותר לנוכח המראות הקשים ברצועת עזה והמשבר ההומניטרי המחרף.

הפיצול באיחוד האירופי ניכר כשבוחנים את חלוקת המדינות החברות בו בהצבעה על החלטת עצרת האו"ם הכללית ב-27 באוקטובר. נוסח החלטה קרא להפסקת אש מבלי שגינה את חמאס ולא ציין את זוועות ה-7 באוקטובר. 8 מדינות באיחוד האירופי הצביעו בעד החלטה זו, ביניהן צרפת וספרד. 15 מדינות נמנעו, ביניהן גרמניה, איטליה, יוון, קפריסין, פולין, הנורדיות והבלטיות. רק 4 מדינות התנגדו להחלטה ועמדו באופן מוחלט לצד ישראל וארה"ב: אוסטרליה, צ'כיה, קרואטיה והונגריה (האחרונה מבודדת בנושא רוסיה ומשטרה הלא-דמוקרטית).

ב-27 באוקטובר הסתיים גם כינוס המועצה האירופית של ראשי 27 המדינות החברות באיחוד האירופי. בנוסף לזכותה של ישראל להגן על עצמה ובנוסף לגינוי החזק לטבח שביצע חמאס ולשימוש שהוא עושה

באזרחים כמגן אנושי, התנהל ויכוח האם לקרוא להפסקת אש הומניטרית או להשהיה הומניטרית. הודגש הצורך להבטיח את שלום האזרחים. ספרד הצליחה להכניס פסקה על כך שהאיחוד האירופי מוכן לתרום להחייאת תהליך מדיני על בסיס פתרון שתי המדינות, כולל כינוס ועידת שלום בינלאומית בקרוב. מאחורי יזמה זו אין תוכן קונקרטי, אלא קריאה כללית.

סקרים מראים שדעת הקהל במדינות שונות באירופה מצדדת בזכות ישראל להגן על עצמה, ומבדילה בין חמאס לבין הפלסטינים. 65 אחוזים בצרפת תומכים בכך שישראל תחסל את חמאס, 70 אחוזים בגרמניה אומרים שלישאל יש הזכות להגן על עצמה. אך ההפגנות הפרו-פלסטיניות ובחלקן פרו-חמאס באירופה רעשניות ומסוקרות יותר מסקרי דעת קהל.

ממשלת גרמניה נקטה בשורה של פעולות חריגות בזירה הפנימית, נוכח המלחמה בעזה והמאבק בחמאס. הקנצלר שולץ הדגיש את המחויבות של גרמניה לביטחון ישראל כחלק מהגדרת האינטרס הלאומי של גרמניה (מחויבות שאנגלה מרקל הכניסה להסכמים הקואליציוניים מ-2008 ונשמרת בממשלות השונות מאז); הממשלה הציעה למנוע קבלת אזרחות ממהגרים שהורשעו בהתבטאויות אנטישמיות; ושרת הפנים אסרה את פעילות ארגון סמידון (המקושר לג'יהאד האסלאמי), הוציאה אותו מחוץ לחוק והורתה על פירוקו, כיוון שהפיץ תעמולה אנטישמית ואנטי-ישראלית. כל זאת בזמן שסימון בתי כנסת ומקומות יהודיים על ידי אנטישמיים בגרמניה ובצרפת נמשך, והאנטישמיות באירופה גואה.

מבט על איראן - ד"ר גיל מורסיאנו:

תקיפות ישראל בעזה ממשיכות להציב בפני איראן דילמה בין הרחבת הסכסוך ואובדן נכסי הרתעה אסטרטגיים, ובין הימנעות מהתערבות ואובדן יוקרה אזורית, ויתכן אף אמון מצד גרורותיה. בהקשר זה בשבוע האחרון הביעו מנהיגי חמאס ביקורת על הסיוע המוגבל של מערך ההתנגדות למערכה שלהם נגד ישראל. נאומו הפומבי של מזכ"ל חזבאללה (3 בנובמבר) לצד שורה של התבטאויות מצד מנהיגי איראן וחמאס מחזק את הרושם שאיראן וחזבאללה לא עודכנו קודם למתקפה ולא השתתפו ישירות בהכנתה.

בניסיון להרתיע את ישראל מהמשך המהלך הקרקעי בעזה ולשמר מאזן הרתעה מול ארה"ב, איראן מגלה מוכנות ראשונית להרחבת הסכסוך תוך שימוש בגישה רב-זירתית. שימוש זה כולל את הפעלת הח'ותים מתימן בפעם הראשונה כנגד ישראל – בצורה של תקיפת מל"טים וטילי שיוט שכוונה לישראל ויורטה על ידי כוחות הצי האמריקאי, והפעלת מליציות בסוריה ובעיראק נגד בסיסים אמריקאים. כל אלו לצד, המשך עימות מוגבל בגבול לבנון בין ישראל ובין חזבאללה. במקביל, מקיימים האיראנים, ובעיקר שר החוץ שלהם, שורה של פגישות עם מנהיגי מערך ההתנגדות – כולל מנהיגי חמאס והג'אהד האיסלאמי.

במקביל, במהלך השבוע האחרון הגבירה איראן את פעילותה במישור המדיני – יתכן בניסיון ליצור ציר מאוחד נגד ישראל וארה"ב ביחד עם תורכיה. במסגרת זו נפגש (1 בנובמבר) שר החוץ האיראני עם הנשיא ארדואן בתורכיה. במקביל הדגישו מנהיגי איראן את רצונה למלא תפקיד לצד קטר ותורכיה במשא ומתן על שחרור החטופים.

מבט על ירדן - חכ"ל קסניה סבטלובה

ככל שהשלב הקרקעי של המבצע הצבאי הישראלי בעזה הולך ומתרחב, כך גדלה הדאגה בחצר המלוכה הירדנית מפני התרחבות המחאה האנטי-ישראלית בערי ירדן, כפי שכבר קרה ב-17 באוקטובר כאשר פיצוץ עז בבית החולים העזתי אל-אהלי אל-ערבי מעמדני גרם לנפגעים רבים בנפש. ירדן ממשיכה לגנות באופן תקיף את ישראל וב-31 באוקטובר אף התקבלה החלטה להחזיר את השגריר הירדני בתל-אביב לרבת-עמון. גם אם לא מדובר בצעד חסר תקדים - בפעם האחרונה ירדן החזירה את שגרירה בישראל להתייעצויות בשנת 2019, לאחר שישראל עצרה שני אזרחים ירדנים שהגיעו לבקר את קרובי המשפחה שלהם בשטחי הרשות הפלסטינית, ולפני כן עשתה זאת גם בשנת 2015 על רקע המתיחות בהר הבית - עדיין מדובר בצעד חריף למדי שאמור להדאיג מאוד את קובעי המדיניות בירושלים.

מכיוון שכרגע נראה שישראל איננה מתכוונת לסיים את המבצע הצבאי בעזה בקרוב, ואינה חותרת להפסקת האש טרם מיטוט שלטון החמאס ברצועה, עליה להשקיע את מירב המאמצים למנוע הדרדרות נוספת, במיוחד בירושלים. ישראל חייבת לשמור בקפדנות על הסטטוס קוו במקומות הקדושים, והגורמים האחראים בממשלה חייבים למנוע מחמומי ראש לחמם גם את הגזרה הזאת, דבר שעלול להצית את השטח בירושלים ובשטחי הגדה, ולהוביל להידרדרות משמעותית ביחסים עם הממלכה ההאשמית הירדנית.

מבט על תורכיה - ד"ר נמרוד גורן:

בשבוע הרביעי של המלחמה, תורכיה המשיכה במגמת ההתרחקות מהמהלכים המאוזנים יחסית שנקטה מיד לאחר מתקפת הטרור (שכללו הבעת רצון לתווך בעניין החטופים ושיחה בין ארדואן להראג), והעמיקה את התייצבותה לצדו של החמאס. ערב חגיגות ה-100 להיווסדה של תורכיה, ארדואן החריף את הביקורת שלו על ישראל, והשמיע מילים קשות ואיומים בפני המונים שהתכנסו באיסטנבול. הביקורת שלו הופנתה גם כלפי המערב בכללותו, על הגיבוי שניתן לישראל.

הדאגה בתורכיה לגורל העם הפלסטיני היא נרחבת וכנה – כולל באופוזיציה החילונית – ולכן, לא מפתיע שיש בתורכיה תגובות קשות לתמונות שיוצאות מרצועת עזה. ואולם, אמירתו של ארדואן לפיה חמאס אינו ארגון טרור היא שנויה במחלוקת. ארדואן מנהל מערכת יחסים קרובה עם החמאס לאורך השנים, כפי שבא לידי ביטוי בהזמנת ראשי החמאס לביקור בתורכיה לאחר הבחירות הפלסטיניות ב-2006. רבים בתורכיה לא היו מרוצים מכך אז, ורבים לא מרוצים מהקשר הזה גם היום.

הצהרות ארדואן מסמלות משבר נוסף ביחסי ישראל-תורכיה, ומציגות דפוס חוזר, אותו ראינו בסבבי לחימה קודמים עם החמאס. ברמה הפורמלית, עם זאת, ארדואן טרם נקט מהלכים שמורידים את דרג היחסים. הוא אמנם הודיע על ביטול ביקור מתוכנן שלו בישראל, אך בכך אין הפתעה. הוא גם הודיע על ביטול ביקור שר האנרגיה התורכי בארץ, במהלך שמשקף הבנה ששיתוף הפעולה עם ישראל בתחום הגז הטבעי, לו ייחל ארדואן ולגביו היו סקפטיים בישראל, כבר לא יקרה בקרוב. מעבר לכך, ארדואן לא זימן להתייעצויות את השגריר התורכי בתל אביב, ולא נקט צעדים נגד הדיפלומטים הישראלים באנקרה. היה זה דווקא שר החוץ הישראלי שהצהיר על החזרת הדיפלומטים הישראלים מתורכיה להערכה מחדש של היחסים, למרות שהם כבר חזרו לארץ בתחילת הלחימה משיקולי ביטחון.

האינטרס המדיני של ישראל הוא שימור שגרירויות מתפקדות במדינות האזור. היחסים המדיניים הנרחבים של ישראל במרחב הושגו במאמץ רב, והם חשובים לביטחון הלאומי הישראלי. ישראל לא צריכה להתעלם מהצהרות בעייתיות של שכנותיה, ובהן תורכיה, וזכותה וחובתה להציג את האמת שלה ולהוקיע את מי שלא רואה בחמאס ארגון טרור. אבל, הורדה יזומה של דרג יחסים תהיה טעות. את המלאכה המדינית שכוללת תגובות ראויות להשתלחויות ארדואן לצד שימור מרקם היחסים העדין עם תורכיה (יחסים שנמשכים ברציפות מאז 1949) צריך להפקיד בידי הדיפלומטים המנוסים של משרד החוץ. הם היו אלו שתחת ממשלת בנט-לפיד הובילו בהצלחה את שיקום היחסים עם תורכיה, ויש לסמוך עליהם גם כעת, שבועות ספורים לפני החילופים הצפויים בתפקיד שר החוץ.

מבט על הברית ההלנית - השגריר לשעבר מיכאל הררי:

המצב ההומניטרי ברצועה עומד בימים האחרונים במרכז הפעילות המדינית של קפריסין, ובתאום הדוק עם יוון. הרעיון, שאמנם איננו חדש והועלה בעבר כמה פעמים, לפתוח מסדרון ימי מקפריסין להעברת אספקה לאוכלוסייה הפלסטינית ברצועה, צובר תאוצה. בכיר קפריסאי ציין, שהרעיון זוכה לתמיכה מצד מדינות רבות באיחוד האירופי, ביניהן צרפת, אירלנד, ספרד והולנד. שר החוץ הקפריסאי קיים מגעים בנדון עם עמיתו הירדני והפלסטיני, ולדברי הבכיר הצעה זו זוכה לתמיכתן של מדינות ערביות גם-כן. טרם ברור כיצד ומתי זה ייעשה, תלוי בתנאים בשטח, וכיצד ניתן יהיה להעביר את האספקה לרצועה. הבכיר הקפריסאי הוסיף, שנתניהו לא "הביע התנגדות" לכך בשיחתו בשבוע שעבר עם הנשיא הקפריסאי.

קפריסין גם מתכוננת לאפשרות של הגעת פליטים/מהגרים אליה, ועל-כן פועלת להרחיב את מחנה הקליטה הפועל כיום באי. דווח, שבסוף השבוע האחרון (28.10) הגיעו לאי, באמצעות ספינות, 200 פליטים מלבנון.

במקביל, מפלגות האופוזיציה בשתי המדינות מתחו ביקורת על מדיניות הממשלות כלפי המלחמה בעזה, והתמיכה המוחלטת בישראל. בדיון בפרלמנט היווני נמתחה ביקורת מצד מפלגת סיריזה על ההימנעות של יוון בהצבעה בעצרת האו"ם, ועל כך שראש הממשלה היווני לא נועד עם אבו מאזן במהלך ביקורו האחרון בישראל. אף האופוזיציה בקפריסין, קרי: המפלגה הקומוניסטית, מתחה ביקורת חריפה על מדיניות הממשלה, וביקרה גם-כן את ההימנעות הקפריסאית בהצבעה באו"ם. דובר המפלגה כינה את המתרחש ברצועה כ"ג'נוסייד" שישראל מבצעת.

ומזווית אחרת, מעניין לציין, שביוון החלו לתהות, לפי שעה במישור הפובליציסטי בלבד, אם העמדה התורכית הניצבת באופן חד-משמעי לצד החמאס, ומבקרת קשות את ארה"ב, שאמנם איננה מפתיעה, תשפיע גם על היחסים בין אתונה ואנקרה.

מבט על לבנון - איתן ישי

למן פרוץ העימות בין ישראל וחמאס ב-7 באוקטובר, מהווה גבול ישראל-לבנון זירת עימות פעילה שמושכת תשומת לב רבה בישראל ומעוררת דאגה רבה הן בקרב גורמים רשמיים והן בקרב החברה האזרחית. גם בשבוע הרביעי ללחימה ממשיך חזבאללה לאתגר את ישראל באמצעים שונים. הארגון השיעי הוא הגורם שקובע את גובה הלהבות בצפון, ובמסגרת זו הוא מאפשר לגורמים פלסטיניים, בראשם שלוחת חמאס בלבנון, לפעול נגד ישראל, ולוקח בעצמו חלק פעיל בעימות. פעילות זו כוללת בעיקר שיגור רקטות, פצמ"רים וקטב"מים, לצד ניסיונות חוזרים ונשנים לירי טילי נ"ט. על אף החשש הישראלי מפתחתה של חזית לחימה נוספת, נדמה שגם בעת הזו ממשיך חזבאללה לפעול במסגרתם של "כללי משחק" שמהותם הגבלת פעילותו והכוונתה נגד מטרות צבאיות, זאת במטרה שלא להביא להסלמה מסוכנת שתפתח לכדי מלחמה כוללת. מעבר לחששו של חזבאללה מהרחבת העימות, הוא גם חווה תסכול רב מהצלחותיה של ישראל לסכל את מרבית חוליות הנ"ט, רבות מהן עוד בטרם הצליחו לבצע ירי. נשק זה אמור היה בתפיסתו לגבות מחיר יקר מישראל, אלא שהפגיעות בצד הישראלי מועטות באופן יחסי בעוד נסראללה סופר כבר למעלה משישים הרוגים מקרב פעילי הארגון.

התגובות בתוך לבנון מביעות ברובן התנגדות נחרצת לכניסתה של המדינה למלחמה בישראל, והיא משותפת לגורמי ממשל ולמרכיבי החברה האזרחית כאחד. סקר שערך עיתון אל-אח'באר המקורב לחזבאללה גילה כי רוב מוצק של המשיבים (68 אחוזים) מתנגדים לפתיחת חזית מול ישראל מלבנון. הנתונים גבוהים עוד יותר בהסרת המשיבים בני העדה השיעית. נדמה כי בלבנון, הנמצאת בעיצומו של משבר כלכלי-פוליטי חריף, מבינים כי הישאבותה של מדינת הארזים לעימות בעת הזו עלולה להיות הרסנית בקנה מידה חסר תקדים. שר ההסברה הלבנוני, זיאד מכארי, טען בריאיון כי לבנון הרשמית אינה רוצה מלחמה, וגם ראש הממשלה, נגיב מיקאטי, הצהיר כי הוא משקיע מאמצים רבים כדי למנוע מלחמה בין חזבאללה וישראל. מיקאטי אף הציג תוכנית שלום בת שלושה שלבים לסיום המלחמה בעזה, אלא שבסופו של דבר ברור כי ההחלטה אם לגרור את לבנון למלחמה אינה מצויה בידיה של "לבנון הרשמית".

גם בקרב גורמים אזרחיים ניכרת התנגדות נחרצת להצטרפות לבנון למלחמה, כפי שמבוטא ברשתות החברתיות בידי גולשים רבים. תג ההקבצה ("האשטג") LebanonAgainstWar# הפך לאחד הנפוצים ביותר בשבועות האחרונים, ובמסגרת זו גם הופיעה עצומה עליה חתמו כמעט 10,000 לבנונים ובה דרישה חד-משמעית "שלא להיגרר לתוך מעגל נוסף של הרס ושפיכות דמים שעלול להשית נזק בלתי נסבל על כלל הלבנונים".

חזבאללה שומע היטב את הקולות המגיעים מן הזירה הפנימית. נדמה כי הדילמות בפניהן ניצב הארגון השיעי בזמן שגרה מתעצמות עוד יותר בימים אלה – הדילמה שבין היותו שלוחה איראנית לבין היותו ארגון לבנוני, והדילמה שבין היותו תנועת התנגדות הפועלת כחלק מציר רחב המחויב לייצוא המהפכה ולשחרור פלסטין לבין היותו "מגן לבנון". מן הנאום שנשא חסן נסראללה ב-2 בנובמבר ניתן להסיק כי נכון לרגע זה נדמה כי השיקול הפנים-לבנוני הוא שגובר על האחרים. מעבר להבנה כי כניסה לעימות נרחב תוביל להרס עצום לארגון וללבנון, בחזבאללה גם עולה השאלה מה למעשה יוכל להשיג כעת בעימות שכזה בשעה

שישראל מרתקת כוחות רבים לגבול הצפון הניצבים בכוננות שיא, ולצד ריכוז הכוחות האמריקאי בים התיכון המעורר דאגה רבה הן בבירות והן בטהראן.

נסראללה מקפיד להציג עצמו לא רק בתור מי שפועל בתחכום ובתבונה, אלא גם בתור מי שמקבל את החלטותיו באופן רציונלי ומחושב. קשה לחשוב איזה טיעון רציונלי יוכל להציג נסראללה לציבור בלבנון אם יביא עליו מלחמה הרסנית. מן הצד השני, מחויבותו לציר ההתנגדות אינה מאפשרת לו שלא לנקוט כלל בעמדה פעילה כלשהי. נדמה אפוא כי בשלב זה ימשיך חזבאללה להעסיק את ישראל בגבול הצפון בבחינת "עוד מאותו הדבר", ויחד עם זאת, אין לשלול הסלמה שתיגרם כתוצאה מהתפתחויות הלחימה בעזה או לחילופין משיקול מוטעה של מי מהצדדים בגבול הצפון.